IN OGLINDA DOCUMENTELOR

MOLDOVENII TRANSNISTRENI

Scriu aceste rînduri cu durere și amar în suflet. Oare chiar să-i fi stricat sistemul stalinist pe oamenii noștri într-atît încît nu mai pricep ce se face azi pe lume, încotro merge viața? Că se dărîmă, în fața ochilor noștri, lumea de robie a socialismului de cazarmă și ni se deschide posibilitatea de a clădi o viață liberă, omenească, în rînd cu toate popoarele Europei? Că putem fi, în sfîrșit, oameni liberi, destoinici, stăpîni la noi acasă, stăpîni pe munca noastră, pe pămîntul nostru?

La 29 iulie pe pajiștea din centrul satului meu natal Mălăiești (Grigoriopol) a avut loc o frumoasă sărbătoare: «Ziua satului». Conducătorii gospodăriei i-ai felicitat pe mecanizatori că au terminat recoltarea, le-au închinat frumoși colaci din pîine nouă... Copiii de la grădiniță au cîntat emoționante cîntece; cîteva sătence în vîrstă au adus în scenă vechi melodii... S-a dansat hora tradițională; alături, pe stadion, s-a disputat un meci de fotbal amical.

Am fost invitat să spun și eu cîteva cuvinte. Întîi și întîi am socotit de cuviință să vorbesc sătenilor mei despre Moldova. Despre Moldova suverană. Despre munca noului parlament. Despre greutățile ce le întîmpină conducerea republicii în activitatea sa... Despre forțele dușmănoase, care împiedică întărirea Moldovei spre adevărata suveranitate. Despre pămînt. Despre Legile adoptate de parlament, care în unele localități sînt ignorate, blocate, sabotate. Despre sufletul nostru călcat în picioare de ostașii întunericului. Despre setea de dreptate și lumină a moldoveanului. Despre nevoia de cultură națională, de renaștere a limbii materne...

Coborînd din scenă, în aplauzele celor adunați, n-am reușit să-mi trag bine sufletul că am fost atacat de un bărbat înfuriat și o femeiușcă guralivă. Bărbatul: că de ce am zis de oraș că ne exploatează. Că fără oraș am muri de foame... Femeiușca: că de ce am plecat la Moscova, pe urmă am venit la Chișinău, iar amu am venit la sat să le dau minte. Eu, care, chipurile, am mult aur... La care s-a mai alăturat un omulean, strigînd: «Nu vrem să fim români! Vrem să fim moldoveni!..». Luat pe neașteptate, am încercat să le dau unele lămuriri, dar am fost tras de mînecă, de o bună cunoștință care a asistat liniștit la acest atac: «Nu le dați atenție. Păstrați-vă nervii...». De bună seamă, după o bucată de vreme, am înțeles că cei de s-au năpustit asupra mea cu gura erau cam înfierbîntați. Nu numai de soarele dogoritor, ce bătea în creștetul capului, dar și de anumiți aburi — fie de ură sau de băutură...

Mi s-a mai întîmplat la întîlniri. Și în alte părți, și la mine în sat.

Pentru ce am amintit de acest episod? Pentru că la Mălăiești, noaptea, în mod tîlhăresc, după ce a stat arborat cîteva săptămîni de asupra localului Sovietului sătesc, a fost rupt drapelul de stat al Moldovei --Tricolorul. A rămas numai portdrapelul, cu o îngustă margine sfîșiată, ca o rană... La Mălăiești grafia latină nu are trecere. Inscripțiile pentru «Ziua satului» au fost făcute în slavă. După voia și cheful așa-zisului «pictor» de la casa de cultură.

Scriu aceste rînduri cu durere și amar în suflet. Pentru cele ce se întîmplă la Mălăiești. Și nu numai în satul meu. În multe localități de pe malul stîng al Nistrului. Mă mîngîi însă cu gîndul că atunci cînd era, poate, să mi se scoată ochii de cei cîțiva furioși pentru cele vorbite de mine s-au găsit și oameni de bună credință, care mi-au sărit într-ajutor, zicîndu-le în față: «De ce vorbiți așa? Dumnealui cunoaște istoria, știe ce vorbește». Mi-au luat apărarea mălăieștenii. Iar la sfîrșitul sărbătorii, la poartă, am fost oprit și înconjurat de un grup de oameni în etate, care m-au întrebat așa: «Despre biserică de ce n-ai spus? Am avut două biserici în sat, dar bolșevicii ni le-au dărîmat pe amîndouă. Avem un botez, avem un mort, ne ducem în alte sate, la bisericile de acolo... Îi departe, nu mai putem umbla pe drumuri. Sîntem bătrîni... Să ne deie înapoi casa asta, unde e școala de muzică, că aici a fost cîndva biserica...».

Aici sufletul meu a tresărit și mi-am amintit că am de o bucată de vreme o copie a broșurii lui **Onisifor Ghibu** despre Adunarea națională a moldovenilor la Tiraspol. Era în anul 1917. Cînd, după revoluția rusă, s-au trezit neamurile de pe tot întinsul imperiului țarist. S-au trezit atunci și moldovenii din stînga Nistrului. Și au strigat ajutor de la frații lor de pe malul drept al Nistrului. Și s-au plîns că au fost ținuți în întuneric de puterea țarismului. Că vor să iasă și ei la lumină... Mi-am amintit și mi-am zis: «Oare chiar de tot să fi căzut în amorțire consătenii mei, laolaltă cu toți moldovenii de pe malul stîng al Nistrului, că se lasă duși în rătăcire de către ostașii întunericului din zilele noastre, de forțele șovine, care vor să ne distrugă, să ne asimileze, să facă să ne uităm și limbă, și credință, și neam, și tot. Iar, mai cu seamă, să ne învrăjbească cu frații noștri de peste Nistru... Ca mai ușor să ne stăpînească, să ne călărească... Umblînd cu idei de republici autonome, nistrene, cu referendumuri contra limbii, grafiei, drapelului de stat».

Mi-am amintit de acea broșură, scrisă de un ardelean care a fost martor al revoluției din 1917, care a participat cu trup și suflet la deș tarea moldovenilor basarab dar și la marele act al A nării naționale a moldoven transnistreni din 1917 la raspol, și mi-am zis: consăt mei, toți moldovenii din stî Nistrului trebuie să știe a fost în acel an în ora Tiraspol, cum ne-au susți atunci ucrainenii, să cunc că numele înflăcăraților p rioți transnistreni: Bulat, Jal Mălai, Moscalencu, Durba Bejan și atîția alții... Să ș că înaintașii noștri și-au seama de marea primejdie a nu ne lăsa rupți de frații n tri de peste Nistru, de a îngădui ca dușmanii bage vrajbă între noi, c atunci ne pierdem și limba, credința, și tot ce avem m scump.

Prin bunăvoința ziarul «Moldova suverană» pun dispoziția cititorului ace valoros document, în care b te inima înaintașilor noștri, c re au visat la un viitor m bun pentru noi, care, viito însă a fost înciuiat de călăii l Stalin, călcat în picioare care vis abia acum are șans de a deveni faptă reală, v ață adevărată. Depinde de no moldovenii din stînga Nistr lui, dacă ne vom păstra și d aici înainte ca neam ori ne vo topi în îmbrățișarea «frățeas că» a altor neamuri și semin ții...

Citiți, dragi transnistreni citiți și luați aminte. După aces document vor urma și altele.

Vladimir BEȘLEAGĂ.
4 august 1990.

DEȘTEPTAREA MOLDOVENILOR DE PESTE NISTRU

ADUNAREA NAȚIONALA ȚINUTĂ LA 17 DECEMVRIE 1917 IN ORAȘUL TIRASPOLE

treg s-a deșteptat la viață și pole, pe ziua de 17 Decemvrie

LUMENAREA

Cine-trebui nou
Cap. 1-i.

Nitrebui nou școla să fii în limba narodului moldovenesc. Ca fii ște care moldovan sa știi cel învață pi dânsu.